

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till äldrenämnden

Datum:
2023-02-27

Diarienummer:
ALN-2021-00661

Handläggare:
Daniel Rosenfeld

Återrapportering av pilotverksamhet med ungdomar i äldreomsorgen

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar

1. **att** lägga återrapporteringen från pilotverksamheten enligt bilagan, Ung Omsorg i samarbete med vård- och omsorgsboenden i Uppsala kommun, till handlingarna.

Ärendet

Vård- och omsorgsförvaltningen fick efter beslut i Äldrenämnden, [9 december 2021 beslut \(§157\)](#), uppdrag att genomföra pilotverksamhet med konceptet Ung Omsorg på tre av förvaltningens vård- och omsorgsboenden under ett år.

Resultatet av pilotverksamheten återrapporteras till nämnden genom detta ärende. I korthet så är erfarenheterna av pilotverksamheten positiva men utmaningar har funnits för ungdomarna att hitta aktiviteter som varit korrekt anpassade för de äldre.

Vidare har förvaltningen tagit initiativ till att utreda förutsättningarna för att införa verksamhet med ungdomar i omsorgen i större skala. Baserat på erfarenheterna av pilotverksamheten, en analys av förutsättningarna för fortsatt arbete och dialog med arbetsmarknadsförvaltningen så avser vård- och omsorgsförvaltningen att arbeta vidare med frågan inom ramen för befintliga uppdrag.

Beredning

Ärendet har beretts av tjänstepersoner på vård- och omsorgsförvaltningen. Dialog har förts med arbetsmarknadsförvaltningen i vissa delar.

Föredragning

Äldrenämnden gav Vård- och omsorgsförvaltningen, [9 december 2021 beslut \(§157\)](#), i uppdrag att genomföra pilotverksamhet med konceptet Ung Omsorg på tre av förvaltningens vård- och omsorgsboenden under ett år.

Äldrenämndens beslut om att prova konceptet Ung omsorg hade flera orsaker. Dels för att undersöka om det kunde vara ett sätt att erbjuda meningsfulla aktiviteter till äldre på vård- och omsorgsboenden. Dels om det kunde vara ett sätt att intressera yngre personer för yrken inom vård- och omsorg som ett led i den framtida kompetensförsörjningen.

Utvärderingen av pilotverksamheten visade att de flesta av de boende upplevt det positivt att ungdomar anordnat olika typer av aktiviteter. Bemötandet från ungdomarna beskrevs som fint och respektfullt. Vissa aktiviteter har inte upplevts som helt anpassade till de boendes funktionsnedsättningar varför alla inte alltid kunnat eller velat delta. En mer ingående redogörelse av pilotverksamheten finns i bilagan *Ung Omsorg i samarbete med vård-och omsorgsboenden i Uppsala kommun*.

Att personer som bor på vård- och omsorgsboenden erbjuds relevanta och givande aktiviteter är av stor vikt för deras välbefinnande. På de vård- och omsorgsboenden som drivs på äldrenämndens uppdrag erbjuds olika typer av aktiviteter. Enligt avtalen med de externa utförarna så ska aktiviteter erbjudas dagligen. Det är dock inte specificerat hur dessa ska utformas. På boenden i egen regi pågår ett arbete med att samordna hur aktiviteter anordnas och på vilket sätt för att bland annat uppnå likvärdighet mellan olika vård- och omsorgsboenden. Det görs i dagsläget ingen uppföljning eller jämförelse av de aktiviteter som erbjuds på vård- och omsorgsboenden i extern respektive egen regi. Förvaltningen avser att arbeta vidare med frågan.

Kommunfullmäktige har givit bland annat äldrenämnden i uppdrag att säkra kompetensförsörjningen genom Uppdrag 4, *Stärka kompetensförsörjningen och säkerställa ett hållbart arbetsliv och hälsofrämjande arbetssätt inom kommunkoncernen* och Uppdrag 9, *Säkerställa hög livskvalitet och förutsättningar till att åldras på egna villkor genom att främja social och digital inkludering samt stärka grundbemanningen inom äldreomsorgen*. Vård- och omsorgsförvaltningen arbetar redan idag med dessa uppdrag utifrån de åtgärder som nämnden beslutat om. Att anställa ungdomar för att erbjuda sociala aktiviteter bedöms ligga i linje med dessa båda uppdrag.

Ungdomar erbjuds idag feriearbete sommartid i kommunens egna verksamheter och det bedöms görbart att utveckla detta till att ske även under helger och andra skollov. Då utfallet av pilotverksamheten visade att ungdomar i omsorgen kan vara ett sätt att erbjuda meningsfulla aktiviteter för äldre avser vård- och omsorgsförvaltningen att undersöka möjligheterna att se om det går att utveckla detta på vård- och omsorgsboenden eller i andra delar av nämndens verksamhet som ett sätt att framför allt stärka kompetensförsörjningen på sikt.

Kostnaden för att upphandla tjänsten med ungdomar i omsorgen bedöms bli högre än att kommunen själv organiserar det, se *bilagan Rapport - Ungdomar i äldreomsorgen* för mer information. En sannolik skillnad med att organisera det i egen regi är att ungdomar i omsorgen endast skulle bli aktuellt i de verksamheter som bedrivs i egen regi.

Ekonomiska konsekvenser

Att utveckla arbetet inom befintliga uppdrag, 4 och 9, bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser då medel redan är avsatta i budget. Om många ungdomar engageras kan medel behöva tillföras på sikt.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 27 februari 2023
- Bilaga 1, Rapport - Ungdomar i äldreomsorgen
- Bilaga 2, Ung Omsorg i samarbete med vård-och omsorgsboenden i Uppsala kommun

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Vård- och omsorgsförvaltningen
Rapport

Datum:
2023-02-17

Diarienummer:
ALN-2021-00661-4

Handläggare:
Daniel Rosenfeld

Ungdomar i äldreomsorgen

Äldrenämnden [fattade 9 december 2021 beslut \(§157\)](#) om att uppdra till vård- och omsorgsförvaltningen att prova konceptet Ung Omsorg som pilotverksamhet på tre av förvaltningens vård- och omsorgsboenden under ett år, samt att förvaltningen ska återrapportera till nämnden hur det gått med pilotverksamheten.

Förvaltningen har tagit initiativ till att utreda förutsättningarna för att införa verksamhet med ungdomar i omsorgen i större skala vilket redovisas i denna rapport.

Bakgrund

Pilotverksamheten har bedrivits på tre vård- och omsorgsboenden i egen regi: Björklingegården, Eriksdalsgården och Stenhagen. Pilotverksamheten genomfördes från mars 2022 till februari 2023.

Kostnaden för pilotverksamheten har uppgått till 483 400 kr exkl. moms. Medel avsattes i Mål och budget 2022 i form av ett nivåhöjande beslut.

Konceptet som Ung omsorg har är att personer som bor på vård- och omsorgsboenden ska erbjudas sociala aktiviteter som en "guldkant" på tillvaron, samtidigt som unga personer under 18 år erbjuds meningsfulla extrajobb. Ung omsorgs förhoppning är även att ungdomarna ska intressera sig för yrken inom vård- och omsorg. På så vis bidrar det till den framtida kompetensförsörjningen.

Vid varje vård- och omsorgsboende anställs av Ung omsorg ett antal ungdomar baserat på antalet platser på boendet. Exempelvis renderar ett vård- och omsorgsboende med ca 50 platser 7-8 anställda ungdomar och en timpott på ca 500 timmar/år.

Återrapportering kring erfarenheterna av pilotverksamheten redovisas i separat rapport. I korthet kan dock nämnas att både brukare, ungdomar och personal på boendena upplevt pilotverksamheten som positiv. Vissa svårigheter tycks dock ha funnits vad gäller att få till för brukarna anpassade aktiviteter.

Egen regi

Avdelning särskilt boende inom vård- och omsorgsförvaltningen bedriver utvecklingsarbete kring vilka aktiviteter som erbjuds på kommunens vård- och omsorgsboenden i egen regi. För att uppnå en högre grad av likvärdighet har man nyligen skapat en avdelningsövergripande organisation med aktivitetssamordnare och aktivitetsombud.

Ung omsorg har inkommit med kostnadsförslag för att införa konceptet på samtliga vård- och omsorgsboenden som bedrivs i egen regi. Björkgården och Dalbyhemmet har dock exkluderats då man bedömt att det skulle vara svårt att rekrytera ungdomar pga. avståndet till Uppsala eller pga. dåliga kommunikationer. Ca 1000 brukare bor på de boenden som omfattas av kostnadsförslaget.

Kostnadsförslaget uppgår till 3 378 000 kr exkl. moms. I summan ingår en uppstartsavgift om 254 400 kr exkl. moms som endast är aktuell första året.

Kostnaden per brukare och år blir således ca 3400 kr exkl. moms.

Antalet anställda ungdomar är i förslaget 171-198 st. Totalt antal timmar ungdomarna skulle vara i verksamheten uppgår till 12 300. Utslaget per ungdom är detta ca 64-71 timmar per år. Timkostnaden per ungdom skulle i så fall hamna i spannet 249-308kr.

Nivån på ersättningen som ungdomarna får är inte känd.

Externa utförare

Hos de externa utförare av vård- och omsorgsboenden finns knappt 800 brukare.

Idag ställs krav i avtalen med externa utförarna att de ska anordna dagliga aktiviteter för de boende men det ställs inga specifika krav på innehåll eller utformning.

Om avsikten med ungdomar i omsorgen är att erbjuda de äldre en ”guldkant”, gör vård- och omsorgsförvaltningen bedömningen att det inte är rimligt att endast erbjuda brukare i egen regi de sociala aktiviteterna som ungdomarna anordnar. För likvärdiga villkor skulle verksamheten även behöva bedrivas på vård- och omsorgsboende i extern regi. Alternativt skulle ersättningen till de externa utförarna kunna justeras så att de kan erbjuda liknande aktiviteter.

Baserat på kostnaden per brukare för egen regi skulle det betyda ca 2 700 000 kr exkl. moms. Det ska noteras att en utvidgning av verksamheten till att även omfatta externa utförare inte diskuterats med Ung omsorg eller med de externa utförarna.

Uppskattningsvis skulle någonstans mellan 131-151 ungdomar behöva anställas för verksamhet hos de externa utförarna.

Upphandling

Om nämnden vill fortsätta med tjänsten behöver den upphandlas inom ramen för ett sedvanligt upphandlingsförfarande. Totalkostnaden för nämnden skulle bli ca 6 080 000 kronor exkl. moms per år fördelat på egen regi, ca 3 378 000 kronor, och externa utförare, ca 2 700 000 kronor.

För att tjänsten ska få ett meningsfullt genomslag bedömer förvaltningen att den behöver upphandlas med en avtalstid på minst ett par år. I och med det är det inte möjligt att genomföra ett förenklat upphandlingsförfarande genom direktupphandling, eftersom den totala upphandlingskostnaden skulle överstiga befintliga beloppsgränser för ett sådant förfarande.

Kommunen anställer själva

Möjligheterna att kommunen på egen hand anställer ungdomar som kan ordna sociala aktiviteter för boende på vård- och omsorgsboenden har diskuterats med arbetsmarknadsförvaltningen.

Uppsala kommun erbjuder redan idag ungdomar under 18 år anställningar i form av feriejobb utifrån att man både vill erbjuda meningsfulla extrajobb och bidra till den framtida kompetensförsörjningen. Utgångspunkten är Uppdrag 4, *Stärka kompetensförsörjningen och säkerställa ett hållbart arbetsliv och hälsofrämjande arbetsätt inom kommunkoncernen* och Uppdrag 9, *Säkerställa hög livskvalitet och förutsättningar till att åldras på egna villkor genom att främja social och digital inkludering samt stärka grundbemanningen inom äldreomsorgen*. Flera verksamheter inom Vård- och omsorgsförvaltningen erbjuder redan idag i feriejobb.

Om ungdomarna anställs av kommunen skulle de sannolikt få en närmare kontakt med de verksamheter där de arbetar, och därmed även med övrig personal. Det bedöms skapa goda förutsättningar för att ungdomarna senare vill arbeta i verksamheten.

Kommunens kostnad för att anställa ungdomar (15-16 år) är ca 100kr/timme.

Finansiering

I dagsläget finns inga medel (utöver de nivåhöjande medlen för pilotverksamheten) i budgeten att upphandla verksamhet med ungdomar på vård- och omsorgsboenden. Äldrenämnden skulle således behöva tillföra medel.

Kostnaden för att kommunen anställer ungdomar för sociala aktiviteter bedöms bli lägre än att upphandla tjänsten och det ryms inom befintliga uppdrag. Eventuellt kan justeringar i Mål och budget behöva göras för att tydliggöra att ungdomar ska kunna vara anställda på annan tid än ferier.

Ung Omsorg i samarbete med vård- och omsorgsboenden i Uppsala kommun

Innehåll

Bakgrund.....	2
Koncept Ung Omsorg.....	2
Genomförande	2
Boendes svar och upplevelser.....	3
Medarbetares erfarenheter	3
Verksamhetschefers erfarenheter	4
Erfarenheter från Ung Omsorgs medarbetare	4
Sammanfattning	5
Övrigt.....	5

Bakgrund

Den 9 december 2021 beslutade Äldrenämnden om en pilotverksamhet med ungdomar i omsorgen. Vård- och omsorgsförvaltningen fick uppdrag att under ett år prova konceptet Ung Omsorg som pilotverksamhet på tre av förvaltningens vård- och omsorgsboenden. Förvaltningen fick också i uppdrag att återrapportera till nämnden hur det gått med pilotverksamheten.

Koncept Ung Omsorg

Ung Omsorg startade 2007 genom ett samarbete med Växjö kommun, där 24 ungdomar sysselsattes i ett sommarprojekt på kommunens äldreboenden. Projektet blev mycket lyckat och uppskattades av såväl äldre som yngre. Efter ytterligare lyckade projekt expanderade verksamheten. Idag har Ung omsorg en tydligt uppbyggd organisation med verksamhet på över 200 äldreboenden och sysselsätter drygt 1 850 ungdomar över hela Sverige.

Verksamheten har som syfte att skapa guldkant för de äldre i den sociala omsorgen på äldreboenden. Det sker genom att organisera högstadieungdomar och erbjuda dem extrajobb, där uppdraget består i att besöka äldreboenden i grupp under några timmar i veckan för att hjälpa de äldre i deras tillvaro. I varje grupp ungdomar utses en teamledare, och på boendet utses en av den ordinarie personalen till kontaktperson. Kontaktpersonen kallas "Ung Omsorgsambassadör", och organiserar arbetet på boendet för ungdomarna. Exempel på aktiviteter som ungdomarna utför är att: delta vid promenader, bistå med högläsning till äldre som har nedsatt syn, anordna aktiviteter i form av allsång, sällskapsspel, fika eller visa hur modern teknik fungerar (smarttelefon, surfplatta eller datorn), m.m.

Ungdomarna ersätter aldrig den ordinarie personalen utan utgör endast ett extra tillskott i äldreomsorgen. Äldrenämnden i Uppsala kommun såg tillfälle att skapa meningsfulla möten mellan generationer och en första introduktion till arbete inom äldreomsorgen för ungdomar.

Genomförande

I början av våren 2022 presenterades pilotverksamheten för samtliga verksamhetschefer inom avdelning särskilt boende. Avdelningens utvecklingsledare utsågs som kontaktperson gentemot Ung omsorg.

Efter inhämtande av intresse, urval av boenden belägna både i tätort och på landsbygd samt närhet till skola och kollektivtrafik utsågs följande tre vård- och omsorgsboenden för pilotverksamhet:

- Stenhagen, beläget ca 5 km från Uppsalas centrum, totalt 80 platser.
- Björklingegården, beläget ca 2 mil norr om Uppsala, totalt 37 platser.
- Erikdalsgården, beläget centralt i stadsdelen Luthagen, totalt 40 platser.

Förutom Erikdalsgården som har inriktning omvårdnad har övriga två boenden både omvårdnad- och demensinriktning.

Kvalitativa intervjuer hölls löpande under pilotverksamheten för att fånga upp erfarenheter från både boende, medarbetare och ungdomar. Intervjuerna genomfördes av avdelningens utvecklingsledare.

15 intervjuer med boende planerades, varav 13 genomfördes. Tidsåtgången per intervjutillfälle var ca 1,5 – 2 timmar. Olika omständigheter försvårade intervjutillfällen så som exempelvis misstanke eller bekräftad smitta på avdelningen, eller att respondentens dagsform inte möjliggjorde intervju.

Boendes svar och upplevelser

Svaren varierade något mellan de intervjuade. Överlag var intervjupersonerna eniga om att mötet med Ung omsorg var viktigt och att tjänsten bör erbjudas på särskilda boenden för äldre. Ett flertal intervjuade delade upplevelsen att insatsen förgyller någons tillvaro, även om den erbjudna aktiviteten inte föll rätt ut för varje enskild.

En enighet bland de boende var att, även om besök från ungdomarna är viktiga, önskas inte alltför täta besök. Några framförde att tiden inte fanns. Majoriteten av intervjupersonerna lyfte att orken inte var som förr och att ett stort behov av vila fanns. Observationen gjordes av intervjuledaren att ju bättre hälsa respondenten hade desto fler besök från Ung Omsorg önskades.

Några intervjupersoner nämnde att det inledningsvis var blygsamma första besök från ungdomarna som sedan utvecklades positivt ju mer tid de fick spendera i verksamheten. Trots varierande kvalitet på samtalen var de boende eniga om att de bemöttes på ett fint och respektfullt sätt av ungdomarna.

Medarbetares erfarenheter

Medarbetarnas erfarenhet av Ung Omsorg i verksamheterna samlades in genom samtal med medarbetarna, digitalt uppsamlingsmöte samt skriftliga frågor.

Dialogen med ambassadörerna inom Ung Omsorg och medarbetarna i verksamheterna överensstämde med den bild som de boende givit gällande bemötande. Ambassadörerna framhöll att gott bemötande och ett fint samarbete funnits under hela projektiden mellan Ung omsorgs medarbetare och verksamheterna.

Några medarbetare framförde att de önskat en högre närvaro av teamledare. Detta omfattade en verksamhet där teamledaren slutat, vilket i viss omfattning påverkade logistik och upplevt kvalitet i aktiviteter ute i verksamheten.

Medarbetarna såg överlag att ett gott utbyte av erfarenheter funnits åt båda håll, medarbetare och boende till Ung omsorg och tvärtom.

Medarbetarna berättade i intervjutillfälle, i likhet med vad brukarna lyfte fram, att intresset av att delta i aktiviteterna från Ung omsorg varierade. Funktionsnedsättningar som t.ex. nedsatt syn, nedsatt hörsel eller individens behov av vila, var bidragande faktorer till att inte vilja delta i aktiviteter.

Vinster som medarbetarna återkommande lyfte fram var att promenader stärkt möjlighet till utevistelse för brukarna, att samtal skapade konstruktiva sociala sammanhang, och att aktiviteter som t.ex. bakning inneburit sinnesstimulering för deltagarna.

Verksamhetschefers erfarenheter

Verksamhetscheferna lyfte fram att de kunde se att Ung omsorg haft ett salutogent perspektiv när de arbetat ute i verksamheterna. Ungdomarna hade tillvaratagit friskfaktorer i tänket kring erbjudna aktiviteter, vilket bidragit till förbättrade förutsättningar i aktiviteterna med brukarna. Det kunde ses en glädje hos både brukarna och ungdomarna som medförde en lekfullhet i aktiviteterna.

Cheferna framförde att det varit uppskattat med Ung omsorg ute i verksamheterna. Ungdomarna har haft tiden att sitta ner och lyssna på de boende, och genomföra aktiviteter på ett sätt som personalen sällan har på grund av tidsbrist. I viss utsträckning har Ung omsorg alltså avlastat personalen, så de kunnat ge mer tid till de boende som tackat nej till aktiviteter via Ung omsorg.

Vidare förslag på utveckling av konceptet har inte lyfts fram från denna profession. Tillfrågade verksamhetschefer har inte heller uttryckt att de saknat något i mötet mellan boende och Ung omsorg, eller att de haft några sämre erfarenheter med Ung omsorg.

Erfarenheter från Ung Omsorgs medarbetare

Ung omsorg delade ut en enkät med olika påståenden. 26 ungdomar verksamma i piloten deltog i enkäten, och nedan följer ett kort urval av resultatet:

- 92 procent av ungdomarna upplever att de fått det stöd de behöver från Uppsala kommuns medarbetare i avdelningens verksamheter.
- 96 procent av ungdomarna skulle kunna tänka sig att arbeta extra inom vård och omsorg (exempelvis under studier).
- 88,5 procent skulle kunna tänka sig att vidareutbilda sig till ett vårdyrke (exempelvis sjuksköterska, läkare och sjukgymnast).

Upplevelser och kommentarer som fångats upp från Ung Omsorg ute i verksamheterna har omfattat en ökad förståelse för åldrandet och åldrandeprocessen. Detta upplevs ha bidragit till en ökad förståelse för äldre släktingar. Ungdomarna har uttryckt en känsla av betydelsefullhet och nytta när de boende blivit glada i samband med genomförda aktiviteter.

Ungdomarna upplevde att deras förståelse för personer med demenssjukdom ökade i och med vistelserna i verksamheterna. Någon uttryckte att mötet med en person med demenssjukdom ökat den egna förmågan att anpassa sig till andra människor med olika förutsättningar. Intresset för att framledes arbeta inom vårdyrket i någon profession väcktes hos en del av ungdomarna.

Sammanfattning

Uppföljning och utvärdering av pilotverksamheten har baserats på intervjuer och samtal med berörda parter och enkäter riktade till ungdomarna.

Oavsett vilket projekt eller andra utvecklingsarbeten som sker inom äldreomsorgen är det av stor vikt att en tydlig och strukturerad uppföljning genomförs. Dels för att kunna följa att verksamheten bedrivs enligt planering och avtal, dels för att följa upp erfarenheterna och effekterna av resultatet.

Sammanfattningsvis kan sägas att pilotverksamheten i hög utsträckning upplevs som positiv av alla berörda parter. Majoriteten av de boende samt medarbetare från såväl Ung omsorg som Uppsala kommun, har förmedlat att initiativet uppskattats.

Effekterna av aktiviteterna har varit positiva för många av de boende. Dock skulle omfattningen av anpassade aktiviteter utifrån funktionsvariationer kunna utvecklas. Ett flertal boende uttryckte under pilotverksamheten svårigheter och viss känsla av exkludering i social omsorgsaktivitet på grund av t ex nedsatt motorik, hörsel och/eller försämrad syn – framför allt i moment som olika sällskapsspel. Här skulle exempelvis sällskapsspel med större och tydligare pjäser/text/färg öka möjligheterna för denna grupp att delta i aktiviteterna.

I intervjumaterialet framgår att konceptet Ung Omsorg skapat mervärden för såväl de äldre som för de ungdomar som deltagit i pilotverksamheten. Mötet mellan olika generationer har bidragit till en ökad förståelse för åldrandet hos ungdomarna. Det har även väckt intresse för att framledes kanske utbilda sig och arbeta inom yrket. De äldre har fått möjlighet till än mer social samvaro och stimulans. Att känna sig sedd, hörd och behövd är grundläggande faktorer för välmående, vilket gäller personer oavsett ålder och funktionsvariationer.

Utifrån pilotverksamheten kan ses att samarbete på olika sätt kring ungdomar och äldreomsorgen i Uppsala kommun skapar positiva synergieffekter. Ensamhet kan motverkas i flera led, salutogent förhållningssätt kan uppmuntras med sannolika effekter i ökad livskvalitet för boende.

Övrigt

Inom vård- och omsorgsförvaltningen finns idag ett samarbete mellan vård- och omsorgsboenden och olika LSS-verksamheter (daglig verksamhet). Ungdomar med funktionsvariationer ger under handledning hjälp till verksamheter med olika praktiska göromål. Detta inbegriper bland annat att hantera tvätt, underhålla gemensamma ytor, slänga sopor, göra vissa inköp, etc. Samarbetet anses lyckat, och förvaltningen eftersträvar en utökning av den formen av samarbete inom organisationen.

Det skulle sannolikt gynna både äldreomsorgen och ungdomar i kommunen att se över och fördjupa kommunens interna samverkan. Sådan samverkan kan också breddas till att inkludera t.ex. arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen, yrkesgymnasium, m.m. Det kan även skapa mersmak, nyfikenhet och intresse för framtida arbetskraft inom vård- och omsorgsycket.